

Шишка С. І.
студент ФММ;
Черненко Н. О.
канд. екон. наук, доцент
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
м. Київ, Україна
ORCID ID: 0000-0002-7424-7829

ПОСИЛЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ ШЛЯХОМ КАПІТАЛІЗАЦІЇ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ

Інтелектуальний капітал країни – це поняття, яке поєднує в собі повний осяг нагромаджених напрацювань, проектів, практичних та теоретичних знань. Всі ці знання використовуються для досліджень та розв'язання проблем, які постають в питаннях пов'язаних з різними галузями в країні.

Інтелектуальний капітал також розглядається і як система знань, що базується на характері людського мислення, з метою оперувати знаннями діалектично, тобто як взаємопов'язаними, рухливими, суперечливими, такими, що переходять одна в одну або узагальнюються, викристалізуються, стверджуються.

Процеси глобалізації та інтеграції досить сильно поглиблюються в сьогodнішніх реаліях, посилюється вплив чинників економіки знань на всі сфери життєдіяльності. Світова економіка вимагає технологічних, соціальних і політичних змін на основі нових ідей, науки, постійних інновацій, які базуються на інформаційних технологіях та знаннях, тобто на інтелекті, що не вимагає великих капіталовкладень. Саме інтелектуальний капітал національної економіки перетворюється на провідний чинник економічного зростання та конкурентоспроможності.

Капітал – ключове поняття ринкової економіки. Можна вирізнити декілька понять, а саме: капітал як ресурси (запаси), та як вартість, що приносить додаткову вартість. Відтак капіталізація являє собою складну та багатоаспектну категорію. Найчастіше показник капіталізації використовується як оцінка національного багатства країни, місткості корпоративного сектора економіки.

Інтелектуальний капітал або знання є індикаторами інновацій, скороченням життєвих циклів продуктів і часу на науково-дослідні роботи, відносно високої рентабельності капіталу, зміни структури зайнятості на користь працівників розумової праці. Частка виробничого чинника «знання» в створенні доданої вартості у постіндустріальній економіці оцінюється на рівні 60–80%. Відтак, постіндустріальна економіка – це економіка знань, або інтелектуальна економіка [1].

Вагоме значення в управлінні процесами інтелектуальної капіталізації економіки відіграють: адміністративно-правове, фінансове та інформаційне забезпечення. Адміністративно-правове забезпечення буде ефективне за наявності професійної, підзвітної, результативної та ефективної системи центральних органів державного управління, а управління фінансовим забезпеченням, за умови збільшення фінансування наукової сфери, прикладних досліджень й науково-технічних розробок, видатків на виконання фундаментальних досліджень та проведення реформи фінансового забезпечення. З метою підвищення ефективності інформаційного забезпечення процесів інтелектуалізації економіки необхідно впроваджувати інформатизацію освіти, розширювати коло інформаційних послуг населенню та суб'єктам господарювання, ефективно використовувати відкриті інформаційні системи [2].

У державній політиці України на сучасному етапі стратегічними пріоритетами обрано побудова інноваційної моделі розвитку, формування економіки знань та інтеграція у європейський економічний простір. Тому сьогodні розвиток України обумовлений трансформацією її економіки в контексті інтелектуальної капіталізації, як процесу споживання, нагромадження, розподілу, та створення доданої вартості на всіх рівнях та у всіх її сферах при забезпеченні економічної безпеки та соціальної справедливості з використанням різних форм капіталу, серед яких інтелектуальний є найважливішим.

Україна володіє потужним інтелектуальним потенціалом. Зокрема, вона випереджає більшість країн ЄС за коефіцієнтом охоплення вищою освітою – 79,5 % проти 54,5 % у Франції, 66,0 % в Італії, 60,1 % у Латвії, 70,5 % у Польщі за 2013 р., (у 2015 р. цей коефіцієнт зріс до 82,3 %), за Глобальним інноваційним індексом (2016 р.) вона входить в групу «процвітаючих» ефективних інноваторів (56 місце серед 128 країн). Якщо узагальнити позиції України в представлених рейтингах, то її місце знаходиться десь посередині (44 місце серед 97 країн). У світі спостерігається активний розвиток науково-технічного прогресу, підвищення рівня автоматизації та інформатизації виробництва і бізнес-процесів, збільшення виробничих потужностей і обсягів споживання товарів та послуг, об'єктивно зростала потреба у капіталізації інтелектуальної економіки як стратегічного напрямку її розвитку та інструменту створення національного багатства.

Економічному розвитку провідних країн світу сприяє розвиток інтелектуальної, інженерно-технічної, конструкторської та експериментальної діяльності малих і великих підприємницьких структур, які забезпечують конкурентоспроможність економіки [3].

Розвинуті країни почали перехід до постіндустріальної економіки, у якій знання відіграють роль провідного інноваційного, відтворювального та виробничого чинника, ще в останній третині ХХ ст. Україна, яка не лише дипломатично, а й революційно, задекларувала своє бажання стати повноправним членом ЄС, не має права відступати від цього шляху розвитку.

В Україні одним з основних чинників формування економіки знань є вираження твердої політичної волі як «бажання та здатності політичного суб'єкта до послідовної реалізації поставлених цілей». Такий курс допоможе утвердженню статусу нашої держави як країни з високим рівнем інтелектуального капіталу, де пріоритетними повинні стати ті галузі, які сприяють його формуванню, розвитку, використанню та відтворенню, зокрема: освіта й навчання, інновації, інформаційно-комунікаційні технології, науково-дослідні роботи.

Проблема України не в тому, що немає сучасного законодавства у сфері вищої освіти, науки, наукових досліджень та інновацій, а в тому, що нинішнє законодавство не завжди вчасно виконується через відсутність належних умов його реалізації та твердої політичної волі. В Україні слід звернути увагу на формування сприятливого інвестиційного клімату в розбудові економіки знань – це створення сприятливих для вітчизняних та зарубіжних інвесторів політико-правових, соціально-економічних та екологічних умов в державі з метою залучення їхніх ресурсів до цього процесу.

У приватному секторі України, зокрема у галузях надання банківських, страхових, фінансових, медичних послуг, будівельній, транспортно-логістичній галузях, ІТ-галузі, рівень заробітних плат працівників розумової діяльності (менеджерів середнього та вищого рівнів, висококваліфікованих спеціалістів, експертів тощо) є вищим, а ніж заробіток працівників аналогічного рівня освіти, підготовки та кваліфікації, але бюджетної сфери (медицина, наука, освіта, культура тощо). Це пояснюється нестачею бюджетного фінансування. У нашій державі парадокс полягає у тому, що рівню кваліфікації працівників не завжди відповідає розмір одержуваної заробітної плати. Так, у галузях, що мають більш кваліфікованих працівників, зокрема сфера культури, освіти, науки, мистецтва, охорони здоров'я та інших, середньомісячна номінальна заробітна плата є значно нижчою за середній рівень по Україні.

Підсумовуючи викладений матеріал, можемо стверджувати, що управління інтелектуальною капіталізацією економіки слід здійснювати, враховуючи необхідність формування базису економіки знань, основні постулати системного, процесного та синергетичного підходів, а також вплив основних чинників політико-правового, економічного, соціально-культурного та міжнародного середовища. Інтелектуальний капітал завжди був і буде одним з найважливіших факторів розвитку будь-якої країни, а його раціональне використання сприятиме збільшенню конкурентоспроможності як держави в цілому, так і окремих підприємств. Для України, з її потужним інтелектуальним капіталом, необхідно впроваджувати шляхи його найкращого використання на всіх рівнях.

Література:

1. Бутнік-Сіверський, О.Б. Розвиток інтелектуального капіталу та його складників у аспекті процесів інтелектуалізації, капіталізації та трансформації (теоретико-методологічний екскурс) / О.Б. Бутнік-Сіверський // матеріали ІІ всеукраїнської науково-практичної конференції «Всеукраїнський семінар з проблем економіки інтелектуальної власності (м.Київ, 24 травня 2019)» Науково-дослідний центр судової експертизи з питань інтелектуальної власності Мін'юсту – К.: ФОП Кравченко Я.О., 2019 – 146 с. (с.9-46). Режим доступу: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/30591/1/intellectualization.pdf>

2. Гинда, С.М. Управління процесами інтелектуальної капіталізації економіки України. Режим доступу: https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/06/aref_hynda.pdf

3. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні (До 25-річчя незалежності України) / Нац. акад. пед. наук України; [редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), А. М. Гуржій (заст. голови), О. Я. Савченко (заст. голови)]; за заг. ред. В. Г. Кременя. — Київ : Педагогічна думка, 2016. — 448 с. (с. 21). Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nrk/Analychni-materialy/7-natsionalna-dopovid-pro-stand-i-rozvitok-osviti-v-ukraini.pdf>

4. Черненко Н. О., Корогодова О. О., Моїсєєнко Т. Є., Глуценко Я. І. Вплив індустрії 4.0 на інвестиційну діяльність транснаціональних корпорацій. Наукові горизонти. Том 23 №10. 2020. С. 68-78 [https://DOI.org/10.48077/scihor.23\(10\).2020.68-77](https://DOI.org/10.48077/scihor.23(10).2020.68-77)